

Õiguskantsler

Einar Vallbaum
Viru-Nigula vallavalitsus
vallavalitsus@viru-nigula.ee

Teie 08.09.2023 nr 10-4/1055

Meie 16.10.2023 nr 6-1/231458/2305277

Lasteaia tegevuskulude katmine

Lugupeetud Einar Vallbaum

Palusite õiguskantsleri seisukohta, kas juhul, kui Viru-Nigula vallal on pakkuda lasteaiakohti, peab vald [koolieelse lasteasutuse seaduse](#) (KELS) § 27 lõike 6 alusel maksma lasteaia kohatasu nende laste eest, kelle rahvastikuregistrijärgne elukoht on Viru-Nigula vallas, kuid kes käivad lapsevanema soovil mõne teise kohaliku omavalitsuse lasteaias.

Leian, et kui kohalik omavalitsus on KELS § 10 lõikest 1 tuleneva kohustuse täitnud (enda lasteaia või teistelt lasteaiapidajatelt ostetud koha kaudu), ent peab sellest hoolimata osalema teise kohaliku omavalitsuse lasteaia tegevuskulude katmises KELS § 27 lõike 6 alusel, siis on tegu olemuslikult riikliku ülesande täitmisega ning järelikult tuleb põhiseaduse § 154 lõike 2 järgi need kulud katta riigieelarvest.

Kuna praegu ei ole vastu võetud õigustloovat akti, mis näeks ette kõnealuse riikliku ülesande täitmise kulude katmise riigieelarvest, kuid vald peab KELS § 27 lõike 6 alusel tegevuskulusid maksma, on vallal võimalik nõuda tehtud kulude katmist Haridus- ja Teadusministeeriumilt ning kui ministeerium keeldub kulude katmisest, võib vald pöörduda halduskohtusse (vt nt Tartu Ringkonnakohtu 16. detsembri 2021 otsus asjas nr [3-18-1397](#)).

Koolieelse lasteasutuse seadusest tulenev kohustus

1. KELS § 10 lõikega 1 on ette nähtud, et valla- või linnavalitsus peab looma lapsevanemate soovil kõigile pooleteise- kuni seitsmeaastastele lastele, kelle elukoht on selle valla või linna territooriumil ning ühtib vähemalt ühe vanema elukohaga, võimaluse käia teeninduspiirkonna lasteasutuses.

Niisiis tuleb kohalikul omavalitsusel tagada oma valla lastele koht teeninduspiirkonna lasteaias. Teeninduspiirkonna kinnitab kohaliku omavalitsuse volikogu (KELS § 15 lg 1). Seadus ei sätesta, kuidas teeninduspiirkonda määratakse, kuid tulenevalt kohaliku omavalitsuse olemusest on lubatud see, kui kohalik omavalitsus määrab teeninduspiirkonnad vaid enda territooriumi ulatuses.

2. Kohalik omavalitsus võib täita talle KELS § 10 lõikega 1 pandud kohustust nii, et annab perele lasteaiakoha enda peetavas lasteaias. Samas võib omavalitsus anda perele lasteaiakoha ka eralasteaias (erinevalt üldhariduskoolist, vt [põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse](#) (PGS) § 10 lg 1),

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

teise kohaliku omavalitsuse lasteaias või mitme kohaliku omavalitsuse asutatud ühises lasteaias, kui nii kokku lepitakse¹.

3. Sõltumata sellest, kas lapse elukohajärgne kohalik omavalitsus täidab KELS § 10 lg 1 sätestatud kohustuse ja tagab lapsele koha teeninduspiirkonna lasteasutuses, sätestab KELS § 27 lg 6, et lasteasutuse valla- või linnaeelarvest kaetavate majandamiskulude, personali töötasu ja sotsiaalmaksu ning õppevahendite kulude katmises osalevad täies ulatuses teised vallad või linnad proportsionaalselt nende haldusterritooriumil elavate selles lasteasutuses käivate laste arvuga.

Seega juhul, kui lapse elukohajärgsel vallal on perele pakkuda koht teeninduspiirkonna lasteasutuses, kuid pere otsustab panna lapse teise valla lasteaeda, tuleb lapse elukohajärgsel vallal katta selle lapse lasteaiakoha kulud.

4. Kohtuasjas nr [5-17-8](#) leidis Riigikohus, et Eesti Vabariigi põhiseaduse (PS) § 37 lõike 2 esimesest lausest (et teha haridus kättesaadavaks, peavad riik ja kohalikud omavalitsused ülal vajalikul arvul õppeasutusi) tulenevalt peab kohaliku omavalitsuse üksuse kohustust sisustama selliselt, et oma elaniku teise omavalitsusüksuse munitsipaalkoolis õppimise rahastamine on kohaliku omavalitsuse üksuse põhiseadusest tulenevaks vältimatuks kohustuseks üksnes juhul, kui omavalitsusüksus ei ole loonud oma rahvastikuregistri järgsele elanikule võimalust omandada haridust enda munitsipaalkoolis või ei ole taganud eelnimetatud viisil pakutava hariduse vastavust nõustamiskomisjoni antud soovitudele õpilase õppe ja kasvatuse korraldamiseks kooskõlas tema haridusliku erivajadusega (p 63).

PS § 37 lõike 2 esimesest lausest ei tulene aga kohtu hinnangul kohaliku omavalitsuse üksuse kohustust osaleda oma rahvastikuregistri järgsest elanikust õpilase õppekulude hüvitamisel mistahes juhul, kui õpilane on oma vanema või eestkostja kokkuleppel teise kohaliku omavalitsuse üksusega asunud õppima vabale õppekohale teise kohaliku omavalitsuse üksuse munitsipaalkoolis (p 64).

Riigikohus selgitas, et kui Riigikogu on otsustanud, et teise omavalitsusüksuse munitsipaalüldhariduskooli rahastamisel osalemise kohustus on kohalikul omavalitsusel ka selliste õpilaste puhul, kellele on tagatud võimalus saada haridust nende elukohaks oleva omavalitsusüksuse koolis, on tegemist kohalikele omavalitsustele pandud kohustusega. Olemuslikult tuleb kohalikele omavalitsustele sellise kohustuse panemist PGS § 83 lõikega 1 käsitada riikliku kohustusena (p 67).

5. Eeltoodud Riigikohtu seisukoht munitsipaalüldhariduskoolide kohta on ülekantav ka lasteaiateenuse osutamisele. Järelikult saab öelda, et kui kohalik omavalitsus täidab KELS § 10 lõikes 1 sätestatud kohustust ja tagab lapsele koha oma teeninduspiirkonna lasteasutuses, ent samas peab ta kandma teise kohaliku omavalitsuse lasteasutuse tegevuskulusid, sest pere on valinud lapsele teise kohaliku omavalitsuse lasteaias, on tegu riikliku kohustuse täitmisega. Põhiseaduse § 154 lõike 2 teises lauses on kirjas, et kohalikele omavalitsustele pandud riiklike kohustuste täitmisega seotud kulud kaetakse riigieelarvest.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Aigi Kivioja 6938428; Aigi.Kivioja@oiguskantsler.ee

¹ Ülle Madise jt (toim). Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne 2020, [§ 37 kommentaar 25](#). Vt ka õiguskantsleri [ringkirja](#) kohalikele omavalitsustele.